

OSN - vznik a historie

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. OSN - charta, vznik, historie

Organizace spojených národů (zkráceně OSN, anglicky: United Nations Organization, zkráceně UNO), někdy též Spojené národy, je mezinárodní organizace, jejímiž členy jsou téměř všechny státy světa (od července 2011 má 193 členských států). OSN vznikla po druhé světové válce jako záruka míru, bezpečnosti a rozvoje ve světě.

OSN byla založena 26. června 1945 v San Francisku (USA) na základě přijetí Charty OSN 50 státy včetně tehdejší ČSR a významné podpory Rockefellerova fondu. Nahradila Společnost národů, která jako garant kolektivní bezpečnosti a mírového řešení konfliktů neobstála. První Valné shromáždění OSN se konalo 10. ledna 1946 v Londýně. Organizace je tedy následnicí Společnosti národů založené po první světové válce na základě mírové konference ve Versailles. Už u jejího zrodu stálo tehdejší Československo jako spojenec vítězných států tzv. Dohody. Společnost národů měla od počátku potíže prosazovat svůj vliv. Dokresluje to například skutečnost, že ačkoliv jedním z jejích iniciátorů byl americký prezident Woodrow Wilson, její základní dokument, Pakt Společnosti národů, Kongres USA nikdy neratifikoval. S nástupem militarismu v Německu, Itálii a Japonsku a vojenskými akcemi těchto zemí za jejich hranicemi se prokázala neschopnost organizace účinně bránit mír. Společnost národů byla ovšem formálně rozpuštěna až v dubnu 1946, tedy půl roku po vzniku OSN. Organizace spojených národů zahájila činnost 24. října 1945 po přijetí Charty OSN navržené na konferenci v San Francisku o půl roku dříve. Mezi signatáři bylo i Československo.

Charta Spojených národů, zakládající statut Organizace spojených národů, byla přijata 26. června 1945 na mezinárodní Konferenci Spojených národů o mezinárodním uspořádání v San Francisku padesáti zakládajícími státy. K původním členům se později (po ustavení vlastní vlády) přidalo i Polsko, takže celkem je zakládajících států 51, včetně ČSR. Podmínkou pro vstup v platnost byla ratifikace Francie, Číny, SSSR, Velké Británie, USA a většiny ostatních signatárních států. Stalo se tak 24. října 1945. K Chartě je – jako její nedílná součást – připojen i Statut Mezinárodního soudního dvora.

Charta zavazuje všechny členy, navíc ale výslovně uvádí, že závazky podle Charty mají přednost před závazky z jiných mezinárodních smluv (čl. 103).

Obsah dokumentu Charta OSN:

Celkem 111 článků je rozděleno do 19 kapitol. Na začátku stojí preambule.

- Kapitola I. stanovuje cíle a zásady organizace, především udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a rozvíjení mezinárodních vztahů.
- Kapitola II. upravuje podmínky členství.
- Kapitoly III. – XV. tvoří jádro dokumentu. Popisují orgány Spojených národů a jejich pravomoci.
- Kapitoly XVI. a XVII. popisují zásady integrace OSN do stávajícího mezinárodního práva.
- Kapitoly XVIII. a XIX. upravují změny a ratifikaci Charty.

Změny Charty

Charta OSN může být podle článku 108 změněna souhlasem dvou třetin členů Valného shromáždění a ratifikací dvou třetin členských států, včetně pěti stálých členů Rady bezpečnosti. Charta byla dosud změněna třikrát.

- Změny článků 23, 27 a 61 z roku 1965 zvyšují počet členů Rady bezpečnosti z 11 na 15 a počet hlasů nutný k přijetí rozhodnutí Rady ze sedmi na devět. Počet členů Ekonomické a sociální rady byl zvýšen z 18 na 27.
- V roce 1968 se změnou článku 109 zvyšuje počet hlasů členů Rady bezpečnosti, nutný ke svolání konference pro revizi Charty, ze sedmi na devět.
- Roku 1973 se znovu navyšuje počet členů Ekonomické a sociální rady a to na 54 členů.

Desítky programů, rad, fondů, výborů a komisí OSN řeší nejrůznější problémy na planetě od chudoby až po šíření jaderných zbraní. V současnosti má OSN 193 členských států a zaměstnává na 40 000 lidí. Její rozpočet činí ročně

řádově více než čtyři miliardy dolarů, což ale nezahrnuje mírové mise, jichž je každoročně několik desítek. Oficiálními jazyky organizace jsou arabština, čínština, angličtina, francouzština, ruština a španělština. Organizace má hlavní sídlo v New Yorku.

Obsah

1. OSN - charta, vznik, historie

2